

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

HK ./ riksåklagaren ang. grovt vapenbrott m.m. (nu fråga om narkotikabrott)

(Göta hovrätts dom den 26 juni 2026 i mål B 2588-26)

Riksåklagaren har förelagts att skyndsamt svara skriftligen på överklagandet.

Svaret ska särskilt avse vad klaganden anfört om gärningsbeskrivningens precisering (åtalpunkten 1.4).

Jag vill anföra följande.

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom. Jag avstyrker prövningstillstånd.

Bakgrund

HK har, såvitt nu är ifråga, dömts för narkotikabrott enligt följande gärningsbeskrivning (åtalpunkten 1.4).

HK har olovligen med försäljningssyfte innehaft okänd men inte ringa mängd narkotika. Narkotikan har därefter till en större kundkrets bjudits ut till försäljning och därefter vid okänt men betydande antal tillfällen sålts. HKs befattning med narkotikan har genererat brottsvinst som netto överstigit i vart fall 100 000 kronor.

Det hände någon gång mellan den 9 mars 2025 och den 31 oktober 2025 i Örebro län.

HK begick gärningen med uppsåt.

Åklagaren har därvid åberopat 1 § 1 st 1 p och 2 st narkotikastrafflagen (1968:64).

Påföljden har, med beaktande av annan brottslighet HK genom samma dom dömts för, bestämts till fängelse i sju år.

HK har också förpliktats att till staten betala 100 000 kr. Vidare har från honom i beslag tagna mobiltelefoner förklarats förverkade.

Överklagandet till Högsta domstolen

HK yrkar att åtalerna om grovt narkotikabrott (åtalpunkten 1.1), grovt vapenbrott (åtalpunkten 2.1) och narkotikabrott (åtalpunkten 1.4) ska ogillas.

Vidare att beslutet om förverkande av i beslag tagna mobiltelefoner och beslutet om förpliktande att till staten betala 100 000 kr ska upphävas samt att straffet i vart fall ska sättas ner.

Till grund för sin talan anför han bland annat att gärningsbeskrivningen under åtalpunkten 1.4. inte innehåller någon precisering av antal tillfällen, typ av narkotika, tid eller plats. Gärningsbeskrivningen är därför så oprecis att den inte är möjlig att försvara sig mot. Han menar att det, i brist på precisering av antalet gärningar och tidpunkter, måste krävas bevisning med tydligt bevisstema som tar sikte på att vissa brott har begåtts.

Som skäl för prövningstillstånd anför han att det är angeläget att Högsta domstolen prövar hur oprecis en gärningsbeskrivning kan vara avseende narkotikabrott för att den ska uppfylla grundläggande krav.

Grunderna för min inställning

Enligt 30 kap. 3 § första meningen rättegångsbalken får en dom inte avse någon annan gärning än den för vilken talan om ansvar i behörig ordning har förts. Det som avses i bestämmelsen är den gärningsbeskrivning som åklagaren ska lämna i sin stämningsansökan – låt vara att den kan justeras under rättegången – och det är gärningsbeskrivningen som sätter gränserna för domstolens prövning.

I gärningsbeskrivningen ska åklagaren ange den brottsliga gärningen med uppgift om tid, plats och de övriga omständigheter som behövs för dess kännetecknande. Åklagaren ska, enligt 45 kap. 4 § första stycket 3 rättegångsbalken, i anslutning till gärningsbeskrivningen även ange de bestämmelser som han eller hon anser är tillämpliga.

Det är gärningsbeskrivningen som utgör ramen för brottmålsprocessen. Endast de påståenden om gärningen som kan utläsas av gärningsbeskrivningen får läggas till grund för domen. Gärningsbeskrivningen ska innehålla det som enligt åklagaren konstituerar brottet. Gärningsbeskrivningen ska innehålla de rekvisit som karakteriserar gärningen som brottslig. Påståenden rörande gärningen som inte kan utläsas av gärningsbeskrivningen får inte läggas till grund för en fällande dom. (Se NJA 2023 s. 869 och "Mordet i hissen" NJA 2023 s. 460 I.)

Det är alltså åklagarens uppgift att beskriva det händelseförlopp som åklagaren påstår att den tilltalade ska hållas straffrättsligt ansvarig för. Här innefattas såväl de yttre faktiska omständigheterna som de subjektiva moment – uppsåt eller oaktsamhet – som ingår i gärningen. Det som anges i gärningsbeskrivningen ska vara ägnat att för den tilltalade tydligt klargöra vad som läggs henne eller honom till last. Därigenom ska det bli möjligt för den tilltalade att ta ställning till hur försvaret bör läggas upp. Domstolen kan med sedvanliga metoder tolka gärningsbeskrivningen; som en allmän utgångspunkt gäller då att gärningsbeskrivningen får ses i belysning av den brottsbeteckning och den straffbestämmelse som åklagaren har angett. (Se NJA 2023 s. 869.)

Gärningsbeskrivningen ska särskilt ses i belysning av de fyra bestämmelserna i 30 kap. 3 § och 9 § första stycket samt 45 kap. 1 § tredje stycket och 5 § tredje stycket rättegångsbalken. Av stor betydelse är också de krav som enligt artikel 6 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) måste uppfyllas när det gäller utformningen och underrättelsen av en anklagelse.

Innebörden av gärningsbegreppet i 30 kap. 3 § rättegångsbalken är snävare än i bestämmelserna om domens rättskraft i 30 kap. 9 § rättegångsbalken och om litispendens i 45 kap. 1 § och 5 § tredje stycket rättegångsbalken. Rätten får enligt 30 kap. 3 § rättegångsbalken inte döma för sådant som inte finns med i gärningsbeskrivningen, även om ytterligare gärningsmoment i och för sig skulle komma att omfattas av domens rättskraft och medföra litispendens. Skälet för denna åtskillnad i innebörder är att 30 kap. 3 § rättegångsbalken är avsedd att ge tilltalade skydd mot risken att dömas för en gärning som han eller hon inte haft anledning att försvara sig emot. Den snävare innebörden av gärningsbegreppet i paragrafen samverkar med kravet i artikel 6.3 i Europakonventionen på att den som har blivit anklagad för brott ska underrättas om innebörden av anklagelsen och få tillräcklig möjlighet att förbereda sitt försvar (se NJA 2013 s. 7 p. 11 med hänvisningar, jfr även Dag Victor, Den åtalade gärningen – några tankar om utformningen av gärningsbeskrivningen, ”35 års utredande: en vänbok till Erland Aspelin”, Malmö: Departementens utredningsavd., 1996).

Högsta domstolen har i NJA 2019 s. 909 uttalat sig angående frågan hur preciserad och konkretiserad en gärningsbeskrivning beträffande åtal för brott mot 3 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall (finansieringslagen) jämförd med 2 § lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet (rekryteringslagen) måste vara för att en dom där åtalet bifalls inte ska stå i strid med 30 kap. 3 § rättegångsbalken.

Högsta domstolen uttalar därvid följande angående den rättsliga regleringen.

9.Enligt 30 kap. 3 § RB får en dom inte avse någon annan gärning än den för vilken talan i behörig ordning förts. I stämningsansökningen ska åklagaren enligt 45 kap. 4 § första stycket 3 ange bl.a. den brottsliga gärningen med uppgift om tid och plats för dess förövande och de övriga omständigheter som behövs för dess kännetecknande. Kravet på åklagaren är således inte att denne i detalj ska beskriva den brottsliga gärningen.

10.Detta innebär att gärningsbeskrivningen ska innehålla vad som enligt åklagaren konstituerar brottet. HD har framhållit att den tilltalade kan fällas till ansvar för ett brott endast om gärningsbeskrivningen svarar mot rekvisiten enligt den aktuella straffbestämmelsen. Påståenden rörande gärningen som inte kan utläsas av gärningsbeskrivningen får därmed inte läggas till grund för en fällande dom. (Se t.ex. NJA 2003 s. 486, NJA 2013 s. 7, NJA 2014 s. 664 och NJA 2015 s. 405.) Samtidigt framgår av bl.a. nämnda rättsfall att gärningsbeskrivningen vid tillämpning av 30 kap. 3 § RB i viss mån får tolkas av domstolen genom att den läses i belysning av det eller de brott som åklagaren påstår att den tilltalade har begått och det eller de lagrum som åberopas. En tolkning av gärningsbeskrivningen får dock inte leda till att en dom baseras på något för den tilltalade överraskande moment, som han eller hon inte haft möjlighet att försvara sig emot.

Min bedömning

Tingsrätten, vars bedömning hovrätten instämt i, har i fråga om åtalspunkten 1.4 uttalat följande (domen s. 26 f.).

Gärningspåståendet omfattar försäljning av narkotika under en period som avslutas den 31 oktober 2025, alltså två veckor före det att HK greps. Han ska i enighet med vad tingsrätten redovisat dömas för innehav av narkotika i försäljningssyfte på två platser den 14 november 2025.

I hans sovrum hittades som nämnts anteckningar som är underlag för narkotikaaffärer, och vilka upptar både skulder och sammanställningar över vad olika kunder föredrar för narkotika. De typer av narkotika som nämns i anteckningarna har påträffats i båda lägenheterna och hade ett betydande värde samt var avsedda för försäljning. HK har befunnits skyldig till en narkotikaöverlåtelse, jfr punkt 1.3, och har enligt VJ sålt narkotika till henne.

I de textkonversationer som kan knytas till HK och hans telefoner finns konversationer som uppenbarligen rör narkotikaförsäljning. Från Kaysavailable har det första sådant meddelande skickats den 10 oktober 2025 och det sista meddelandet den 6 november 2025. Tingsrätten bedömer att Snapchatkontot *orebrotram* brukats av HK och att det återfunnits i den telefon som anträffades på hans skrivbord samt att det från kontot gjorts hänvisningar till Snapchatkontot *kaysavailable*. I den telefon som HK bar vid gripandet och som han vidgått är hans egen sparades den 7 november

2025 ett foto från applikationen Snapchat. Enligt tingsrättens mening visar fotot en prislista för olika typer av narkotika. Tingsrätten noterar att den narkotika som bjudits ut till försäljning i meddelanden från *orebrotram* prismässigt motsvarar vad som framgår av den sparade bilden.

I en av telefonerna fanns därutöver två foton på stora sedelbuntar bestående av 500-lappar. Fotona är tagna den 4 respektive den 6 oktober 2025 och på det ena fotot ses HK hålla i sedelbuntens samtidigt som han kollar in i kameran. Kontanterna har vid en försiktig uppskattning beräknats uppgå till 112 500 kr. Tingsrätten finner inte skäl att ifrågasätta den bedömningen. Av den finansiella utredningen beträffande HK har framkommit att han under perioden 1 januari 2024 till 26 november 2025 mottog inbetalningar om totalt 74 692 kr hänförliga till arbete och skatteåterbäring. HK har utöver detta, under samma tidsperiod, mottagit swishinbetalningar om drygt 235 000 kr, varav drygt 78 000 kr härrörande från hans egen familj.

HK har berättat i huvudsak följande. Anteckningarna som tagits i beslag är inte hans. Det är inte hans kontanter. Vad avser telefonerna har han endast använt den orangea Iphonen. Han har vidgått att telefonen av märket Samsung är hans men förklarat att den varit utlånad till olika personer. Han har inte använt sig av kontona *orebroalltdunder* och *orebrotram*.

Mot bakgrund av skuldlisorna med mera som hittats hos HK, innehållet i textkonversationerna, att han haft en stor mängd kontanter och mottagit en mycket stor mängd swishbetalningar till jämna belopp, att han den 14 november 2025 innehaft en mycket stor mängd narkotika i försäljningssyfte, samt att han sålt narkotika den 14 november 2025, anser tingsrätten styrkt att han sålt narkotika i tiden före den 31 oktober 2025. Den tidigaste tecknet på att så skett är en anteckning i skuldlisorna som daterats den 9 mars 2025. Det har inte klarlagts hur mycket eller vilka sorters narkotika som han sålt, men mot bakgrund av mängden kontanter och swishbetalningar samt prislistorna, är det fråga om en icke ringa mängd av samma slag som avses vid punkterna 1.1 och 1.2, som åklagaren påstått. Vad HK lagt fram ändrar inte denna bedömning och han ska dömas för narkotikabrott enligt åtalet under tiden den 9 mars 2025 till den 31 oktober 2025.

Jag instämmer i domstolarnas bedömningar och vill för egen del framhålla att jag inte delar försvarets uppfattning om att gärningsbeskrivningen är så oprecis att HK inte kunnat försvara sig mot den.

Det måste framhållas att åtalpunkten 1.4 ingår som delmoment i stämningsansökan 2026-04-08, Åtalpunkten 1, där tingsrätten först prövat åtalpunkterna 1.1-1-3, vilket, som framgår av tingsrättens domskäl, har betydelse för bedömningen av åtalpunkten 1.4. Gärningsbeskrivningarna under åtalpunkterna 1.1-1.4 utgör således delar i en helhet som måste läsas tillsammans, vilket innebär att det är tydligt vad som läggs den tilltalade till last. Därtill är den bevisning som åberopats i allt väsentligt gemensam för

åtalet i sin helhet. Det är således min uppfattning att gärningsbeskrivningen är tillräckligt preciserad och konkretiserad för att kunna läggas till grund för en fällande dom.

Hovrättens domslut ska därför stå fast.

Prövningstillstånd m.m.

Av 54 kap. 10 § rättegångsbalken följer att prövningstillstånd får meddelas endast om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens) eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvillan förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (extraordinär dispens).

För prejudikatdispens krävs att ett avgörande av Högsta domstolen får generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en prövning i Högsta domstolen kan alltså inte föranleda prövningstillstånd på denna grund (Fitger, Rättegångsbalken, s. 54:26).

Som jag redogjort för ovan har Högsta domstolen vid ett flertal tillfällen uttalat sig vägledande när det gäller vad en gärningsbeskrivning ska innehålla och vad som krävs för att domstolen ska kunna lägga en gärningsbeskrivning till grund för en fällande dom.

Åklagarmyndighetens utvecklingscentrum (UC), som bland annat ansvarar för bevakning av underrättspraxis och metodutveckling, har angett att de sällan eller aldrig får frågor från åklagare när det gäller utformning av gärningsbeskrivningar avseende narkotikabrott. UC har heller inte fått någon indikation på att underrättspraxis spretar.

Mot denna bakgrund och då jag inte instämmer i försvarets uppfattning om att gärningsbeskrivningen i detta fall är oprecis avstyrker jag prövningstillstånd beträffande den fråga som Högsta domstolen riktat.

Jag kan inte heller i övrigt se att det finns skäl för Högsta domstolen att pröva överklagandet och avstyrker därför prövningstillstånd.

Bevisning m.m.

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och med mina synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall prövningstillstånd meddelas.

Eva Thunegard

My Hedström

Kopia till

Utvecklingscentrum

Åklagarkammaren i Örebro (AM-177681-25)

Kammaråklagaren Henrik Lundh